

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

FRAȚIUNEA PARTIDULUI LIBERAL REFORMATOR

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 105

www.parlament.md

23 mai 2014

FPLR nr. 59

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușneanu, 28

SESIZARE

*Privind interpretarea sintagmei „neutralitate permanentă” conținută în art. 11
alin. (1) al Constituției Republicii Moldova.*

Deputați în Parlament:

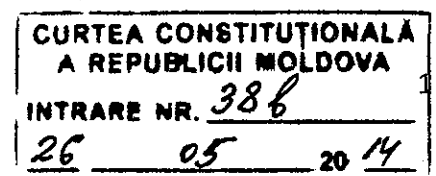
HADÂRCĂ Ion

BODRUG Oleg

GUȚU Ana

SAHARNEANU Vladimir

COJOCARU Vadim

I. OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect interpretarea sintagmei „neutralitate permanentă” conținută în art. 11 alin. (1) al Constituției Republicii Moldova.

II. CADRUL NORMATIV PERTINENT

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1. Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sânt garantate.

Articolul 2. Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite în Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 4. Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7. Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8. Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

(1) Republica Moldova este obligată să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 11. Republica Moldova, stat neutru

(1) Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă.

(2) Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Articolul 5. Dreptul la libertate și siguranță

(1) Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță (...).

Carta Națiunilor Unite

Preambul: *Noi Popoarele Unite, hotărâte să izbăvim generațiile viitoare ale flagelului războiului care, de două ori în cursul unei vieți de om, a provocat omenirii suferințe de nespus, să ne reafirmăm credința în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și a femeilor, precum și a națiunilor mari și mici, să creăm condițiile necesare menținerii justiției și respectării obligațiilor decurgând din tratate și alte izvoare ale dreptului internațional, să promovăm progresul social și condiții mai bune de trai într-o mai mare libertate, și în aceste scopuri să practicăm toleranța și să trăim în pace unul cu celălalt, ca buni vecini, să ne unim forțele pentru menținerea păcii și securității internaționale, să acceptăm principii și să*

instituiam metode care să garanteze că forța armată nu va fi folosită decât în interesul comun, să folosim instituțiile internaționale pentru promovarea progresului economic și social al tuturor popoarelor(...)”.

Articolul 1. Scopuri și Principii

Scopurile Națiunilor Unite sunt următoarele: 1. Să mențină pacea și securitatea internațională și, în acest scop: să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau altor încălcări ale păcii și să înfăptuiască, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o încălcare a păcii (...).

Declarația de Independență a Republicii Moldova, adoptată la Chișinău de
Parlamentul Republicii Moldova, la 27 august 1991

(...)

Parlamentul Republicii Moldova, PROCLAMĂ: „*REPUBLICA MOLDOVA ESTE UN STAT SUVERAN, INDEPENDENT ȘI DEMOCRATIC, LIBER SĂ-ȘI HOTĂRASCĂ PREZENTUL ȘI VIITORUL, FĂRĂ NICI UN AMESTEC DIN AFARĂ, ÎN CONFORMITATE CU IDEALURILE ȘI NĂZUINȚELE SFINTE ALE POPORULUI ÎN SPAȚIUL ISTORIC ȘI ETNIC AL DEVENIRII SALE NAȚIONALE*”.

În calitatea sa de STAT SUVERAN ȘI INDEPENDENT, REPUBLICA MOLDOVA:

(...)

CERE Guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste să înceapă negocieri cu Guvernul Republicii Moldova privind încetarea stării ilegale de ocupație a acesteia și să retragă trupele sovietice de pe teritoriul național al Republicii Moldova;

HOTĂRĂȘTE ca pe întreg teritoriu să se aplice numai Constituția, legile și celelalte acte normative adoptate de organele legal constituite ale Republicii Moldova;

(...)

PRACTICĂ JUDICIARĂ PERTINENTĂ

Hotărârea Curții Constituționale nr. privind interpretarea articolului 13 alin.

(1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de Independență a Republicii Moldova nr. 36 din 05 decembrie 2013

Dispozitiv:

- 1. În sensul Preambulului Constituției, Declarația de Independență a Republicii Moldova face corp comun cu Constituția, fiind textul constituțional primar și imuabil al blocului de constituționalitate.*
- 2. În cazul existenței unor divergențe între textul Declarației de Independență și textul Constituției, textul constituțional primar al Declarației de Independență prevalează.*

III. ARGUMENTELE DE RIGOARE

La 27 august 1991, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Declarația de Independență care stabilește *inter alia*, „În calitatea sa de stat suveran și independent, Republica Moldova:

Cere Guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste să înceapă negocieri cu Guvernul Republicii Moldova privind încetarea stării ilegale de ocupație a acesteia și să retragă trupele sovietice de pe teritoriul național al Republicii Moldova;

Hotărăște ca pe întreg teritoriu să se aplice numai Constituția, legile și celelalte acte normative adoptate de organele legal constituite ale Republicii Moldova;

Pornind de la dezideratele trasate în Declarația de Independență a Republicii Moldova, la 29 iulie 1994, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Constituția.

Articolul 11 din Constituție, intitulat Republica Moldova, stat neutru, stabilește: „(1) Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă. (2) Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său”.

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 36 din 05 decembrie 2013, s-a stabilit că Declarația de Independență a Republicii Moldova face corp comun cu Constituția, iar în cazul existenței unor divergențe între textul Declarației de Independență și textul Constituției, textul constituțional primar al Declarației de Independență prevalează.

Potrivit Declarației de Independență, Republica Moldova solicită tuturor statelor și guvernelor lumii recunoașterea independenței sale, iar Guvernului Uniunii Sovietice Socialiste – să poarte negocieri privind încetarea stării de ocupație a țării și să-și retragă trupele de pe teritoriul Republicii Moldova. Spre regret, de la proclamarea independenței până în prezent o parte din teritoriul suveran al Republicii Moldova este ocupat de armata sovietică, devenită ulterior armata Federației Ruse. Statul Federația Rusă este succesor în drepturi al Uniunii Sovietice Socialiste, și violează continuu suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, menținându-și trupele și munițiile pe teritoriul statului nostru. În acest context, considerăm că neutralitatea consacrată la art. 11 din Constituție este contrară cu Declarația de Independență a RM. Or, în Declarație se solicită încetarea stării de ocupație, iar această stare s-a perindat până în prezent. Prin urmare, consacrarea neutralității permanente se poate efectua doar din momentul eliberării complete a teritoriului Republicii Moldova de trupele militare străine.

Prin Hotărârea Parlamentului nr. 153 din 15 iulie 2011, pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, definește interesul național al Republicii Moldova. Potrivit pct. 2 din Strategie, „*Interesele naționale vitale ale Republicii Moldova rezidă în asigurarea și în apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, a frontierelor inalienabile ale statului, a siguranței cetățenilor, în respectarea și în protejarea drepturilor și a libertăților omului, în consolidarea democrației, ceea ce permite dezvoltarea unui stat de*

drept și a unei economii de piață. Prioritate absolută în politica de securitate a Republicii Moldova o are urmărirea acestor interese”. Neutralitatea permanentă, interpretată *stricto sensu*, este contrară intereselor naționale ale Republicii Moldova. Or, având capacități și resurse militare limitate, Republica Moldova nu și poate asigura și apăra integritatea teritorială, suveranitatea, frontierele, nu poate asigura siguranța cetățenilor săi, nu poate proteja în mod efectiv drepturile și libertățile cetățenilor din regiunea de est a țării ș.a. Totodată, Republica Moldova nu poate realiza dezideratul consacrat în Declarația de Independență potrivit căruia Republica Moldova **Hotărăște** *ca pe întreg teritoriu să se aplice numai Constituția, legile și celelalte acte normative adoptate de organele legal constituite ale Republicii Moldova.* Actualmente Constituția nu se aplică pe întreg teritoriul statului nostru, iar clasa politică, interpretând fundamentalist noțiunea de neutralitate permanentă consideră că aceasta nu ne-ar permite aderarea la organizații militare în vederea asigurării securității naționale, inclusiv în zona țării aflată sub ocupație.

Vorbim despre teritoriul Republicii Moldova aflat sub ocupație ca despre un fapt existent, stabilit și recunoscut la nivel internațional. În cazul *Ilașcu și alții împotriva Moldovei* (hotărâre din 08 iulie 2004), Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a stabilit că Federația Rusă dispune de controlul *de facto* asupra unei părți din teritoriul Republicii Moldova, denumită regiune transnistreană. Respectiv, Federația Rusă nu a recunoscut vreodată în mod real suveranitatea Republicii Moldova, integritatea ei teritorială și dreptul cetățenilor ei la asigurarea securității.

Constituția Republicii Moldova nu definește neutralitatea permanentă, nu explică ce presupune acest principiu și nu stabilește limitele admisibile ale cooperării militare, alta decât dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul Republicii Moldova. Considerăm că neutralitatea permanentă urmează a fi interpretată pornind de la dezideratele trasate în Declarația de Independență a Republicii Moldova atunci când securitatea statului sau integritatea sa teritorială

este în pericol. Credem că neutralitatea permanentă este contrară dislocării de trupe militare ale altor state pe teritoriul Republicii Moldova, dar este compatibilă că aderarea Republicii Moldova la organizații militare în vederea garantării și asigurării securității naționale, suveranității și integrității teritoriale a statului.

De la adoptarea Constituției până în prezent, neutralitatea Republicii Moldova, așa cum este reglementată în textul constituțional, a avut un caracter iluzoriu. Altfel spus, Republica Moldova nu a fost niciodată un stat neutru în sensul articolului 11 din Constituție, deoarece pe teritoriul ei au fost și continuă să fie dislocate trupe militare ale unui stat străin – Federația Rusă.

Articolul 4 din Constituție stabilește primatul dreptului internațional în raport cu dreptul național, inclusiv cu normele constituționale. Astfel, în caz de neconcordanță prioritare sunt prevederile Cartei ONU care în preambulul său stabilește: *„Noi Popoarele Unite (...) să practicăm toleranța și să trăim în pace unul cu celalalt, ca buni vecini, să ne unim forțele pentru menținerea păcii și securității internaționale, să acceptăm principii și să instituim metode care să garanteze că forța armată nu va fi folosită decât în interesul comun”*.

Așadar, Republica Moldova poate, în comun cu alte state membre ale ONU să-și unească forțele pentru menținerea păcii și securității internaționale. Actualmente, securitatea internațională, mai concret regională, este în pericol grav în contextul atentatelor la integritatea teritorială a Ucrainei și escaladarea acțiunilor teroriste și separatiste din regiunile sud-estice ale acestui stat. Republica Moldova la rândul ei poate adera la organizații internaționale militare care au la baza activității lor principii și metode care garantează că forța armată nu va fi folosită decât în interes comun.

Exemplul Maltei

Constituția Republicii Moldova nu definește neutralitatea permanentă și nu stabilește derogări de la acest principiu. Considerăm că neutralitatea permanentă urmează a fi interpretată extensiv atunci când securitatea statului sau integritatea sa teritorială este în pericol. O astfel de practică există și este stabilită în Constituției

Maltei, care definește neutralitatea ca permițând utilizarea de forțe militare străine pe teritoriul Maltei în anumite condiții.

Constituția Maltei adoptată în 1964 (amendată în 1974 și 1987) stabilește statutul de neutralitate la art. 1 par. (3). Totuși, în par. (3) lit. b) al aceluiași articol este stabilit că: „nu se permite utilizarea de facilități militare în Malta de către forțe străine, cu excepția cererii Guvernului Maltei și numai în următoarele cazuri: (i) în exercitarea dreptului inerent al legitimei apărări în cazul unei violări armate a ariei asupra căreia Republica Malta are suveranitate, sau urmărind măsuri sau acțiuni decise de Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite, (ii) sau oricând există o amenințare la adresa securității, independenței, neutralității, unității sau integrității teritoriale ale Republicii Malta”.

Constatăm deci, că principiul neutralității permanente nu este incompatibil cu apelarea la ajutor extern în caz de amenințare la adresa securității naționale, independenței, neutralității, unității sau integrității teritoriale a Republicii Moldova.

IV. CERINȚELE AUTORILOR SESIZĂRII

1. Solicităm Înaltei Curți interpretarea sintagmei „neutralitate permanentă” conținut în art. 11 din Constituție în sensul posibilității Republicii Moldova de a apela la ajutor extern în caz de amenințare la adresa securității, independenței, neutralității, unității sau integrității sale teritoriale;
2. Este sau nu compatibilă neutralitatea permanentă cu aflarea forțelor militare străine ale altui stat pe teritoriul Republicii Moldova.